

Duurzame Verlichting Deventer

Kantoren en Bedrijfsruimtes

Projectplan

“Duurzame Verlichting Deventer – Kantoren en Bedrijfsruimtes”

MKB Deventer

i.s.m.

Partners for Innovation

Spectrus Licht & Advies

Traxon Technologies

31 augustus 2009

Inleiding

Het project *Duurzame Verlichting Deventer – Kantoren en Bedrijfsruimtes* heeft als doel om substantiële energiebesparing te realiseren op verlichting van kantoren en bedrijfsruimtes (productiehallen, magazijnen, kantines en dergelijke). Door middel van voorlichting, ondersteuning, educatie van de keten en herhaalde media-aandacht kunnen deelnemende MKB bedrijven de transitie van traditionele verlichting naar duurzame verlichting snel en doelmatig halen. Daarnaast zal hun deelname bedrijven in de omgeving prikkelen tot actie. Het project beoogt een voorbeeldfunctie voor de gehele regio te vervullen.

De energiebesparing wordt behaald door verminderd energieverbruik van de lichtbronnen (lampen) zelf, maar ook door het toepassen van daglichtschakelaars en bewegingsmelders. Dit alles met oog voor optimale arbo-technische kwaliteit, beleving en functionaliteit van de verlichting.

I Subsidieregeling (Categorie uit het uitvoeringsbesluit)

Om het project optimaal te kunnen opzetten wordt financiële ondersteuning aangevraagd van de regeling 'Duurzame energie en energiebesparing Overijssel 2009'. Duurzame Verlichting Deventer – Kantoren en Bedrijfsruimtes zal zich richten op *categorie II: "Energiebesparing en/of duurzame opwekking in de sector industrie en bedrijven"* van het uitvoeringsbesluit.

De doelgroepen van het project zijn: *Kantoren en bedrijfsruimtes (productiehallen, magazijnen, kantines en dergelijke)*.

Specifiek zal dit project zich richten op natuurlijke vervangmomenten. Het gaat om bedrijven die gaan verhuizen, verbouwen of waar de verlichting aan het einde van de (economische) levensduur is. Onze ervaring is dat deze bedrijven gevoelig zijn voor de economische argumenten, ofwel de 'business case', van duurzame verlichting en er een grote kans is op daadwerkelijke installatie. Deze bedrijven zullen daarmee weer een voorbeeldfunctie vervullen voor overige bedrijven.

II Activiteiten en partners

In het kort zal het project bestaan uit de volgende activiteiten:

Fase 1: Opstart – Wervende communicatie

- Werven van eigenaren/huurders van kantoren en bedrijfsruimtes voor participatie in workshops en aanvragen lichtplan;
- Werven van bedrijven uit de keten (installateurs, totaalrichters, architecten) voor participatie workshops;
- Het geven van 2 workshops, gericht op eigenaren/huurders van kantoren en bedrijfsruimtes enerzijds, en op bedrijven uit de keten anderzijds;
- Website online met informatieve en wervende inhoud;

Fase 2: Uitvoering lichtplannen – vastleggen resultaten

- Werven van eigenaren/huurders van kantoren en bedrijfsruimtes voor aanvragen lichtplan;

- Geven van interviews en presentaties aan geïnteresseerde partijen;
- ± 15 lichtplannen maken en controleren;
- Subsidie ondersteuning van deelnemers (Energie Investerings Aftrek);
- Business cases schrijven over uitgevoerde projecten (inclusief foto's voor en na, energiebesparing, total cost of ownership);
- Updaten website met nieuwe business cases;
- Ontwikkeling flyer voor gemeente Deventer;

Fase 3: Intensieve kennisoverdracht - Presenteren resultaten

- Actief en doelbewust benaderen relevante vakbladen;
- Aandacht voor duurzame verlichting en presenteren resultaten in elk MKB Deventer Magazine (5x per jaar);
- Het geven van 2 workshops, gericht op alle belanghebbenden bij verlichting van kantoren of bedrijfsruimtes;
- Het geven van 1 workshop voor ambtenaren van de gemeente Deventer (en eventueel ambtenaren van andere gemeenten) over: Wat zijn contactmomenten? Hoe stimuleer ik duurzame verlichting? En andere vragen;
- Overdracht van project naar MKB Deventer die het als permanent onderdeel van haar diensten aan haar leden zal opnemen.

Voor deze activiteiten zal subsidie aangevraagd worden. Deze activiteiten vallen onder *toepassingsgebied C: Voorlichting en Educatie*. In paragraaf IV van dit projectplan worden de activiteiten en het toepassingsgebied nader toegelicht.

Het project zal door een samenwerkingsverband van 4 partijen worden gerealiseerd. De partijen staan hieronder kort toegelicht:

- *MKB Deventer*: een vereniging van ruim 860 leden uit alle geledingen uit het Deventer midden- en kleinbedrijf. 450 leden behoren tot de doelgroep. Activiteiten richten zich op lobby, collectieve inkoop, personeelsvoordelen, netwerkbijeenkomsten en stadsmarketing. MKB Deventer beschikt over een kantoor dat dagelijks de activiteiten ontplooit en aanstuurt. Zaken kunnen zo snel aangepakt worden met resultaat.
- *Partners for Innovation*: een advies en projectmanagement bureau uit Amsterdam, gericht op het realiseren van duurzame innovaties. Energie en CO2-emissie reductie is een groeiend aandachtspunt van het bureau. De eerste pilot van Duurzame Verlichting Deventer (winkels en horeca) wordt succesvol door Partners for Innovation geïnitieerd en begeleid, in samenwerking met MKB Deventer en Spectrus Licht en Advies.
- *Spectrus Licht en Advies*: op grond van haar jarenlange ervaring en gedegen inzicht in verlichtingstechniek is Spectrus uit Deventer als geen ander in staat om bedrijven een gedegen lichtadvies te geven dat helemaal is toegesneden op hun sector en, natuurlijk, op de aard, de toepassing, de stijl en de indeling van de te verlichten ruimte. Waarbij het budget een belangrijk aandachtspunt is. Spectrus heeft alle bekende merken lichtbronnen en armaturen (onder andere Philips, Osram, Lumiance, Sylvania en General Electric) in huis.

- *Traxon Technologies EU*: een internationaal bedrijf dat de wereldwijde leider in LED licht systemen is van zowel RGB (kleur) als witte LED oplossingen. Traxon is een joint venture met OSRAM, maar levert ook andere merken zoals Philips. Internationale projecten zijn bijvoorbeeld: Londen Tower Bridge, Chanel winkels en de Antwerpse Stadsfeetzaal.

Verder zullen de volgende partijen in de loop van het project gevraagd worden om een belangrijke rol vervullen in het aanspreken en bereiken van het netwerk van kantoor en bedrijvenruimtes eigenaren/huurders. (*Deze partijen zijn geen partners in het project.*):

- *Gemeente Deventer*: Behalve het financieel ondersteunen van dit project zal de gemeente Deventer proactief deelnemen en ook een workshop houden onder haar ambtenaren. Waar mogelijk zal de gemeente haar communicatiekanalen en invloed gebruiken om het project te ondersteunen;
- *IDEO - Installateurvereniging regio Deventer*: IDEO heeft in eerder projecten van MKB Deventer al een communicatieve rol vervuld en veel installateurs zijn lid van MKB Deventer. Deze doelgroep zal dus goed bereikt worden;
- *Bedrijvenparkmanagement Deventer*: Marco Kok, secretaris van MKB Deventer en belast met het uitvoeren van projecten als Duurzame Verlichting Deventer – Kantoren en Bedrijfsruimtes, is officieel adviseur van Bedrijvenparkmanagement Deventer. Door deze korte lijnen kan Bedrijvenparkmanagement Deventer wanneer nodig gemakkelijk gevraagd worden om te helpen bij het verspreiden van informatie onder de doelgroep. Daarnaast, zou wanneer de mogelijkheid zich voordoet, samengewerkt kunnen worden op gebied van presentaties (zoals de beoogde duopresentatie over zowel duurzame verlichting als energiebesparing in andere delen van bedrijven).

De samenwerking van de 4 samenwerkingspartners en verwachte ondersteuning van de 3 overige partijen, alsmede als de eerdere ervaring van 3 van de samenwerkingspartners, geven dit project een uitermate goede kans van slagen. Daarnaast zal de Kamer van Koophandel worden betrokken waar nodig.

De participatie van MKB Deventer en de verwachte communicatieve ondersteuning van Bedrijvenparkmanagement Deventer creëert een goed draagvlak onder hun leden. Daarnaast hebben MKB Deventer, Partners for Innovation en Spectrus Licht en Advies ervaring met het opzetten en begeleiden van een eenzelfde project voor winkels en horeca in Deventer. Tot slot ondersteunt Spectrus Licht en Advies, als ervaren, betrouwbare en lokale verlichtingsadviseur het project. Zij worden bijgestaan door state-of-the-art LED expert Traxon. Omdat de lichtadviezen betaald worden zullen deze professioneel en onafhankelijk van leverancier ingestoken worden.

III Doelstellingen

Doel van het project is: **Het wegnemen van (niet-technologische) knelpunten voor het toepassen van duurzame verlichting in kantoren en bedrijfsruimtes, dat wil zeggen: verlichting die energiezuinig is, zonder ten koste te gaan van de beleving, arbo-technische kwaliteit en functionaliteit van de verlichting.**

Dit project stelt zichzelf de volgende subdoelen:

1. Tenminste 30 bedrijven uit Deventer zijn aanwezig op de workshop of krijgen op een ander moment de presentatie (individueel)
2. Tenminste 5 kantoren/bedrijven worden uitgerust met duurzame verlichting binnen de looptijd van een jaar, met tenminste 20% energiebesparing op de verlichting ten opzichte van traditionele verlichting (tot 70% energiebesparing is in sommige gevallen haalbaar);
3. Tenminste 30 personen van Deventer bedrijven, of uit de regio, zijn aanwezig bij een van de afsluitende workshops;
4. Tenminste 10 Deventer ambtenaren zijn aanwezig bij de afsluitende workshop voor ambtenaren;
5. Het project wordt zodanig overgedragen aan MKB Deventer dat zij het zelfstandig kan doorzetten als vast onderdeel van haar diensten aan leden, eventueel in samenwerking met Parkmanagement Deventer.

IV Beoordelingscriteria van toepassingsgebied

Door een samenwerkingsverband aan te gaan tussen verschillende partijen worden de doelen van het project zo volledig mogelijk nagestreefd. Het project Duurzame Verlichting Deventer – Kantoren en Bedrijfsruimtes valt onder *toepassingsgebied C: Voorlichting en Educatie*.

Door middel van doelgerichte werving in nieuwsbrieven, een artikel in MKB Deventer magazine, presentaties op relevante bijeenkomsten en persoonlijke uitnodigingen per post en email zullen de eerste eigenaren/huurders van kantoren en bedrijfspanden worden geworven om over te stappen op duurzame verlichting. Deze bedrijven vervullen dan weer een voorbeeldfunctie voor andere bedrijven in Deventer en omstreken. Indien nodig zullen bedrijven in de doelgroep persoonlijk bezocht worden om hen van het nut van Duurzame Verlichting op de hoogte te stellen. Het project als geheel is een leerervaring voor gedragsverandering onder deze doelgroep voor MKB Deventer, die na dit jaar het project zelfstandig zal doorzetten voor haar leden.

In de tabel hieronder staan de beoordelingscriteria en de wijze waarop verschillende onderdelen van dit project invulling geven aan de prioriteiten van het uitvoeringsbesluit.

Beoordelingscriteria	Invulling onderdeel project
de mate waarin de kennisoverdragende partij geschikt is voor haar taak;	<ul style="list-style-type: none"> • <i>MKB Deventer</i> heeft een netwerk van meer dan 860 ondernemers in Deventer, waarvan 450 in de doelgroep kantoren en bedrijfsruimtes vallen. Zij heeft ervaring met het succesvol in uitvoering zijnde Duurzame Verlichting Deventer project voor winkels en horeca (zie hieronder*). Ook heeft deze vereniging goede contacten met het Bedrijvenparkmanagement Deventer, de gemeente Deventer en de Kamer van Koophandel. • <i>Partners for Innovation</i> heeft het Duurzame Verlichting Deventer project voor winkels en horeca* succesvol geïnitieerd, opgezet en begeleid. • <i>Spectrus</i> is een professioneel MKB lichtadviesbureau dat in alle soorten duurzame lichtoplossingen voorziet voor verschillende Nederlandse bedrijven. Spectrus was een essentieel onderdeel van het succesvolle Duurzame Verlichting Deventer project voor winkels en horeca. E. • <i>Traxon</i> is een internationale professioneel leverancier van LED-

	<p>oplossingen en concepten van verschillende producenten en bekend met vele verschillende uitdagingen. Zij zullen uitstekend in staat zijn om de voor en nadelen van de zich zeer snel ontwikkelende LED technologie te belichten naar verscheidene doelgroepen toe.</p>
<p>de mate waarin aannemelijk is dat met het project een zo groot mogelijk deel van de doelgroep wordt bereikt;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • MKB Deventer heeft een behoorlijk groot ledenbestand onder ondernemers van Deventer: ruim 860 leden en groeiende. Daarnaast wordt het MKB Deventer magazine vanaf januari 2010 6x ipv 5x per jaar uitgegeven en wordt de oplage verhoogd van 1.000 stuks naar 2.500 stuks, die niet alleen onder leden, maar onder alle Deventer ondernemers met meer dan 3 werknemers worden verspreid. • Het naar verwachting actief kunnen gebruiken van het netwerk van het Bedrijvenparkmanagement Deventer van 3 van de grootste bedrijventerreinen van Deventer versterkt de reikwijdte en de draagkracht van het project. • Een project van vergelijkbaar kaliber wordt momenteel succesvol uitgevoerd* door MKB Deventer, Partners for Innovation en Spectrus, daarnaast heeft MKB Deventer projecten van gelijke grote lopen of naar tevredenheid afgerond, zoals: collectieve beveiliging via breedband, straatverlichting en bomenaanlichting. • Steun van de gemeente Deventer en samenwerking met de installateurvereniging en Kamer van Koophandel, alsmede het actief benaderen van relevante vakbladen, het presenteren op relevante bijeenkomsten en evenementen, zal zorg dragen voor het bereiken van elk bedrijf in de doelgroep. Er wordt een website en een flyer (met link naar de website) gemaakt die na beëindiging van dit project door deze partners verspreid wordt. Ook de Provincie zal de flyer ontvangen. • Het klantenbestand van Spectrus bevat ook een respectabel aantal vooraanstaande Deventer bedrijven.
<p>De mate waarin de opgedane kennis verder wordt verspreid en gedeeld met geïnteresseerden;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er zal gedurende het project een website worden gevuld onder beheer van MKB Deventer, waarnaar ook wordt verwezen met een flyer die door de gemeente Deventer zal worden verspreid. Alle betrokken partijen zullen actief verwijzen naar de website. • Daarnaast zullen de betrokken werknemers van alle 4 partners in presentaties, gesprekken en via hun websites het project actief promoten. • Aan het einde van het project worden 3 workshops gegeven waarbij alle belanghebbenden worden uitgenodigd. Hier worden de resultaten in de vorm van business cases (met energiebesparing, foto's en total cost of ownership) gepresenteerd. Indien mogelijk worden er duo presentaties gegeven, met bijvoorbeeld Bedrijvenparkmanagement Deventer,

	om duurzame verlichting in de bredere context van energiebesparing in bedrijven te plaatsen.
de mate waarin de kennisoverdracht wordt verankerd, na afloop van het project;	<ul style="list-style-type: none"> • Partners for Innovation zal MKB Deventer gedurende het eerste jaar zoveel mogelijk ondersteunen en ervoor zorg dragen dat MKB Deventer aan het eind van het jaar de kennis en instrumenten in handen heeft om het project een • De gemeente Deventer is voornemens om het goede voorbeeld te geven (dus Duurzame Verlichting aan te schaffen) en haar ambtenaren een workshop aan te bieden om actief en efficiënt Duurzame Verlichting te promoten tijdens contactmomenten met eigenaren/huurders van kantoren en bedrijfsruimtes. De flyer wordt actief verspreid door de gemeente.
mate waarin en de wijze waarop wordt samengewerkt door partijen.	<ul style="list-style-type: none"> • Partners for Innovation zal de regie hebben over het project in samenwerking met MKB Deventer, waarbij MKB Deventer de eindverantwoordelijkheid draagt. • MKB Deventer vormt met haar goede banden met de Deventer ondernemers en gelieerde partijen (bedrijvenparkmanagement Deventer onder andere) een integraal onderdeel van het project. Partners for Innovation zal alle activiteiten dan ook in samenwerking met MKB Deventer organiseren. • Spectrus en Traxon zullen worden aangestuurd door Partners for Innovation.

***Resultaten succesvolle project Duurzame Verlichting Deventer voor winkels en horeca, halverwege looptijd project:**

- 20 geïnteresseerde bedrijven voor lichtplan, waarvan 8 lichtplannen uitgevoerd en 2 geïnstalleerd;
- Uitgebreide publicaties en uitzendingen bij onder andere:
 - RTV Oost (radio en tv);
 - TV Deventer;
 - krant de Stentor;
 - Energiegids;
 - magazine DrieStedenBusiness;
 - internet tv RegioZ;
 - vakblad Electropraktijk;
 - blad Rondom Magazine;
 - blad Deventer Nu;
 - MKB Deventer magazine;
 - websites:
 - VNG;
 - Transition Town Deventer;
 - MKB Deventer;
 - Partners for Innovation;
 - Spectrus;
 - gemeente Deventer.

V Belemmeringen en Knelpunten

Er is totaal 325.000 m² kantoorruimte en bedrijfsruimte in Deventer, waarvan ongeveer 20% leeg staat. Geschat wordt dat minstens 85% geen duurzame verlichting heeft op dit moment. De doelgroep is dus voldoende groot. Daarnaast zijn 450 ondernemers lid van MKB Deventer en bevinden de meeste grote kantoren en bedrijfsruimtes zich op de grote industrieterreinen die onder Bedrijvenparkmanagement Deventer vallen. Er worden wat betreft het bereiken van de eigenaren/huurders geen dus geen grote belemmeringen verwacht.

Wel is het zo dat veel bedrijven verlichting nog steeds zien als sluitpost, waardoor er niet voldoende wordt nagedacht over de potentiële besparing, optimale arbo-technische omstandigheden en beleving van de verlichting. Hierdoor wordt energie verspild, want de te behalen energiebesparingen zijn reëel: 20% tot 70% is mogelijk! (zie voorbeelden in kaders)

Met de hoge potentiële energiebesparing is ook de terugverdientijd laag. Hiermee is het argument voor duurzame verlichting simpel, zelfs voor bedrijven die voornamelijk geïnteresseerd zijn in economisch gewin is het zeer interessant!

Kennisniveau is laag

De enige belemmering voor de doorbraak van duurzame verlichting is het vaak te lage kennisniveau onder eigenaren/huurders en de bedrijven in de keten die hun over verlichting adviseren (installateurs, totaalrichters, architecten en dergelijke). Dit project zal deze belemmering ondervangen door al deze partijen in de workshop uitgebreid te informeren over de mogelijkheden. Daarnaast zal in alle communicatie naar de media benadrukt worden dat informatie inwinnen over duurzame verlichting loont.

Spanningsveld huurder/eigenaar

In sommige gevallen zorgt het spanningsveld tussen de huurder (die de elektriciteitsrekening betaald) en de eigenaar (die de verlichting aanschaft) voor energievervlindende verlichtingsoplossingen. De oplossing met de laagste investering wordt dan aangeschaft, doorgaans geen duurzame oplossing. Dit is een bekend probleem in de branche.

Om dit knelpunt te ondervangen worden de voorkomende oplossingen opgenomen in de presentaties. Daarnaast wordt bij elk contact goed geïnventariseerd wat er speelt zodat er passende adviezen gegeven kunnen worden om dit spanningsveld zoveel mogelijk te omzeilen.

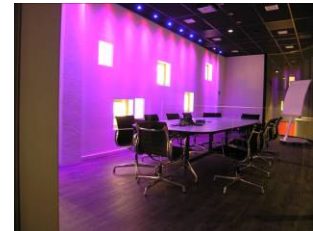
Voorbeeld cases:

Business Case Equinix

De specialist op het gebied van netwerkneutrale datacenters Equinix heeft gekozen voor duurzame verlichting in de vorm van LED. Hierbij spelen niet alleen aspecten als energiebesparing en levensduur een rol, maar ook de bestuurbaarheid van kleuren en kleurenwisselingen. Daarom wordt LED-verlichting in toenemende mate toegepast voor architecturale toepassingen.

Door middel van bewegingssensoren zal bij het betreden van een ruimte het kleurenverloop automatisch overschakelen naar 'normale' verlichting. Ook zijn er verschillende scènes voorgeprogrammeerd voor bijvoorbeeld vergaderingen, lezingen en presentaties. Elk met een andere intensiteit voor de verlichting.

Het toepassen van energiezuinige LED in combinatie met bewegingssensoren levert een energiebesparing van meer dan 40% op ten opzichte van traditionele verlichting. Wel is deze sfeermaker duurder dan energiezuinige hoogfrequente verlichting (wit licht), maar de LED lampen hebben dan ook een levensduur van 15 jaar en passen geheel binnen het businessconcept van Equinix.

Business case Geo Comfort

Het bedrijf Geo Comfort levert duurzame energie oplossingen: gestandaardiseerde

turnkey energiesystemen met energieopslag en warmtepompen. Zij wilden voor hun bedrijfsruimte dan ook duurzame verlichting. Er is gekozen voor hoogfrequente verlichting, waarmee ze niet alleen 56% energiebesparing behalen per jaar, maar ook nog eens ruim 900 euro per jaar besparen (Inclusief energiebesparing, onderhoudskostenbesparing en aankoop lichtbronnen). De 3.887 kWh die bespaard wordt is aanzienlijk: Dit kan 1 gemiddeld Nederlands huishouden een jaar lang van stroom voorzien. gestandaardiseerde turnkey energiesystemen met energieopslag en warmtepompen

VI Resultaten

Beoogd wordt om op verschillende punten in het project resultaten te kunnen overleggen aan de provincie Overijssel. De resultaten die verzameld zullen worden zijn:

- Inhoud van de website die gedurende het project aangevuld wordt;
- Verslag van de workshop aan het begin van het project;
- Overzicht van de lichtplannen en hun besparing;

- Business cases van de bedrijven die overstappen op duurzame verlichting binnen het project;
- Artikelen in lokale media, vakbladen en overige belangrijke media;
- Flyer voor gemeente Deventer met korte omschrijving van mogelijkheden van duurzame verlichting en link naar website;
- Verslag van de workshops aan het einde van het project;
- Informatie en kennisoverdracht over het thema: Duurzame Verlichting via MKB Deventer en Gemeente Deventer.

VII Monitoren resultaten

De resultaten die beoogd worden door dit project (paragraaf VI) en de manier waarop ze worden aangeleverd staan samengevat in de tabel hieronder.

Resultaat	Wijze van monitoren
Inhoud van de website die gedurende het project aangevuld wordt	De website zal informatie bevatten over het project en deelname, over de mogelijkheden van duurzame verlichting, subsidiemogelijkheden, resultaten van uitgevoerde projecten en aanverwante informatie.
Verslag van de workshop aan het begin van het project en aan het einde van het project	Van alle workshops (7 in totaal) zal een verslag worden gemaakt met foto's. De inhoudsopgave van de presentaties zal worden toegevoegd, alsmede een deelnemerslijst en impressie van de reacties van deelnemers.
Business cases van maximaal 5 van de bedrijven die overstappen op duurzame verlichting binnen het project	De business cases zullen tenminste bestaan uit: Energiebesparing, total cost of ownership berekening, foto's van de situatie en reactie/toelichting van de ondernemer.
Overzicht van de lichtplannen en hun besparing	In elk lichtplan zal tenminste een besparing van 20% gerealiseerd worden ten opzichte van de 'oude' situatie.
Persberichten voor lokale media, vakbladen en overige belanghebbenden	De persberichten zullen zowel in het begin van het project, om de workshops aan te kondigen, als aan het einde van het project, om de resultaten te tonen en de eindworkshops aan te kondigen, worden uitgestuurd. In de tussentijd zal gericht contact worden gezocht met vakbladen en overige media, mochten er nieuwswaardige feiten zijn relevant aan deze media.
Informatie en kennisoverdracht over het thema: Duurzame Verlichting via MKB Deventer en Gemeente Deventer.	Flyer met korte omschrijving van mogelijkheden van duurzame verlichting, alsmede een duidelijke link naar de website van het project waar veel inhoud is te vinden over het project,

	maar die ook aanzet tot actie (door kort en bondig te zijn over de te zetten stappen en voordelen).
--	---

VIII Tijdpad

Het project zal een jaar in beslag nemen. De startdatum is gekozen op 1 januari 2010 en de einddatum op 31 december 2010. Het Duurzame Verlichting Deventer project voor winkels en horeca wordt 31 december 2009 afgerond. Om optimaal van de ervaringen van dit project te kunnen leren en profiteren is ervoor gekozen om de startdatum na de afronding van het vorige project te laten vallen.

Maand (2010) / Activiteit	1. jan	2. feb	3. mrt	4. apr	5. mei	6. jun	7. jul	8. aug	9. sep	10. oct	11. nov	12. dec
1. Werven voor workshops	Pb											
2. Workshops fase 1		2 Vs	2 Vs									
3. Ontwikkelen website		Ws										
4. Lichtplannen			5 Lp			5 Lp			5 Lp			
5. Vastleggen resultaten									1 Bc	2 Bc	2 Bc	
6. Presenteren resultaten fase 2						Pb				Pb		
7. Flyer gemeente Deventer											Fl	
8. Midterm evaluatie												
9. Workshops fase 3											2 Vs	1 Vs
10. Overdracht naar MKB Deventer												

Afkortingen resultaten:

Web = Website

Bc = business case

Lp = Lichtplan

Pb = Persbericht

Fl = Flyer gemeente Deventer

Vs = Verslag workshops

IX Fasering en go/no go beslissingen

Het project zal in drie fases worden uitgevoerd. Er zijn geen go/no-go beslissingen voor de projectpartners, hoogstens enkele drempels (ook al beschreven onder “V Belemmeringen en Knelpunten). Wel is er tijd ingeruimd voor een midterm evaluatie om het project, indien nodig, iets bij te sturen om tot de gewenste doelstelling en bijbehorende resultaten te komen. Deze benadering heeft in eerdere projecten goed gewerkt. Daarnaast worden er geen go/no go beslissingen verwacht omdat de belangrijkste 3 partners al op elkaar ingespeeld zijn vanuit het succesvolle Duurzame Verlichting Deventer project voor winkels en horeca. De fasering met activiteiten en drempels zijn in onderstaande tabel toegelicht:

Fase	Activiteiten	Toelichting drempels
Fase 1: Opstart – Wervende communicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Werven voor workshops en lichtplan; • 2 workshops voor eigenaren / huurders kantoren en bedrijfsruimtes; • 2 workshops voor bedrijven uit de keten van verlichting (installateurs, projectbureaus (totaalinrichters), architecten); • Ontwikkelen website (op site MKB Deventer); 	<p>Omdat verlichting vaak nog als <i>sluitpost</i> wordt gezien, moet de werving voor de workshops zodanig worden vormgegeven dat het de doelgroep prikkelt om in actie te komen en de workshop bij te wonen. Dit zal worden gedaan door met bestaande business cases (zie paragraaf V) te werken en de voordelen kort maar krachtig te omschrijven. Ook zal er via verschillende netwerken informatie verspreid worden, waardoor de informatie beter ‘landt’ bij de doelgroep.</p> <p>Het eigenlijke probleem, dat van een <i>te laag kennisniveau</i> over verlichting, kan pas goed worden aangepakt door de doelgroep te bewegen de workshops bij te wonen. Hier zal dan ook veel aandacht aan worden besteed, en is ook de reden dat er zowel ‘s avonds als overdag een workshop gepland is – het zal dan voor iedereen in te plannen zijn.</p>
Fase 2: Uitvoering lichtplannen Presenteren resultaten	<ul style="list-style-type: none"> • Maken en uitvoeren lichtplannen; • Vastleggen resultaten in business cases; • Presenteren resultaten fase 2 dmv presentaties, MKB Deventer magazine, geven van interviews; • Flyer gemeente Deventer met bijbehorende website; • Midterm evaluatie; 	<p>Er is geen go/no go moment in het project, omdat de doelgroep voldoende groot is om de beoogde resultaten en doelstellingen te behalen (325.000 m2 kantooruimte en bedrijfsruimte in Deventer, waarvan ongeveer 20% leeg staat. Minstens 85% heeft geen duurzame verlichting wordt geschat).</p> <p>Wel hebben de participerende bedrijven (die een lichtplan hebben laten maken) een go/no go moment om ook daadwerkelijk over te gaan op aanschaf en installatie. Hierbij kan het spanningsveld tussen huurder / eigenaar een</p>

		belangrijke rol spelen. Het project beoogt de ondernemers zoveel mogelijk te ondersteunen door dit probleem te benoemen en gedurende het hele traject rekening te houden met de mogelijke problemen die hier kunnen ontstaan (een eis voor een lage terugverdientijd bijvoorbeeld) zodat er toch voor de meest duurzame oplossing gekozen kan worden onder de gegeven randvoorwaarden.
Fase 3: Intensieve kennisoverdracht – Presenteren resultaten	<ul style="list-style-type: none"> • 2 workshops voor alle belanghebbenden om resultaten te presenteren – indien mogelijk duo presentatie om Duurzame Verlichting in bredere context van energiebesparing te zetten; • 1 workshop voor gemeente ambtenaren over: Wat zijn contactmomenten? Hoe stimuleer ik duurzame verlichting? En andere vragen; • Goede overdracht project naar MKB Deventer. 	Geen.

X Activiteitenplan

Voor een uitgebreide toelichting op de activiteiten per fase, zie ook de begroting in paragraaf “XI Begroting”.

Afkortingen onder resultaat activiteit:

MKB = MKB Deventer

Pfl = Partners for Innovation

Spectrus = Spectrus Licht en Advies

Traxon = Traxon Technologies EU

Beschrijving activiteit	Datum / periode uitvoering	Resultaat activiteit
Fase 1: Opstart – Wervende communicatie		
<p>1.1 Werven voor workshops en lichtplan. Doelstelling: Tenminste 30 bedrijven uit Deventer zijn aanwezig op de workshop of krijgen op een ander moment de presentatie (individueel).</p>	Maand 1 tot en met 8	<p>Resultaat: 30 bedrijven ingeschreven voor de workshops. Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 34 uur • Spectrus 18 uur • Pfl 18 uur • Traxon 2 uur • 500 euro voor drukkosten en 500 euro voor 1 artikel in MKB Deventer magazine (MKB)
<p>1.2 2 workshops voor eigenaren / huurders kantoren en bedrijfsruimtes. Doelstelling: Tenminste 30 bedrijven uit Deventer zijn aanwezig op de workshop of krijgen op een ander moment de presentatie (individueel).</p>	Maand 2 en 3	<p>Resultaat: Verslag van de workshops (deelnemers, overzicht presentatie, foto's, reacties). Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 6 uur • Spectrus 11 uur • Pfl 13 uur • Traxon 6 uur • 2.000 euro voor huur ruimte en catering van 2 workshops (Spectrus)
<p>1.3 2 workshops voor bedrijven uit de keten van verlichting (installateurs, projectbureaus (totaalinrichters), architecten). Doelstelling: Tenminste 30 bedrijven uit Deventer zijn aanwezig op de workshop of krijgen op een ander moment</p>	Maand 2 en 3	<p>Resultaat: Verslag van de workshops (deelnemers, overzicht presentatie, foto's, reacties). Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 6 uur • Spectrus 9 uur • Pfl 11 uur • Traxon 6 uur • 2.000 euro voor huur ruimte en catering van 2 workshops (Spectrus)

de presentatie (individueel).		
<p>1.4 Ontwikkelen website (op site MKB Deventer).</p> <p>Doelstelling: Onderdeel van het zelfstandig kunnen voortzetten van het project door MKB Deventer is het overzichtelijk en laagdrempelig kunnen aanbieden van de informatie over Duurzame Verlichting middels deze website.</p>	Maand 2	<p>Resultaat: Een makkelijk aan te vullen en overzichtelijke website die aanzet tot actie (namelijk overgaan op duurzame verlichting, te beginnen met de 1^e stap: het informeren bij de leverancier naar de duurzame aspecten van verlichting).</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 8 uur • Pfl 8 uur • Spectrus 2 uur • Hosting website: 20 euro per maand (MKB)
<p>Fase 2: Uitvoering lichtplannen – Vastleggen resultaten</p>		
<p>2.1 Maken en uitvoeren lichtplannen.</p> <p>Doelstelling: Tenminste 5 kantoren / bedrijven worden uitgerust met duurzame verlichting binnen de looptijd van een jaar, met tenminste 20% energiebesparing op de verlichting ten opzichte van traditionele verlichting (tot 70% is in sommige gevallen haalbaar).</p>	Maand 2 tot en met 11	<p>Resultaat: Overzicht lichtplannen en hun besparing.</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 10 uur • Spectrus 132 uur • Pfl 40 uur • Traxon 26 uur
<p>2.2 Vastleggen resultaten in business cases.</p> <p>Doelstelling: Het aanspreken en overzichtelijk kunnen presenteren van de resultaten in de afsluitende workshops, op de website van MKB Deventer en in alle media uitingen.</p>	Maand 9 tot en met 11	<p>Resultaat: Business cases van de bedrijven die overstappen op duurzame verlichting in het project + een overzicht van enkele business cases die buiten het project om al gekozen hebben voor duurzame verlichting.</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 4 uur • Spectrus 6 uur • Pfl 10 uur
<p>2.3 Presenteren resultaten fase 2 dmv presentaties, MKB Deventer magazine, geven van interviews.</p> <p>Doelstelling: Zoveel mogelijk 'exposure' krijgen voor het project in de media, om een zo groot mogelijk deel van de doelgroep te prikkelen om na</p>	Maand 3 tot en met 12	<p>Resultaat: Artikelen in lokale media, vakbladen, en overige belangrijke media.</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 18 uur • Spectrus 10 uur • Pfl 14 Uur • 4 artikelen in MKB Deventer magazine, 500 euro per artikel (MKB)

te denken over hun eigen verlichting en de mogelijkheden tot verduurzaming.		
<p>2.4 Flyer gemeente Deventer met bijbehorende website.</p> <p>Doelstelling: De gemeente Deventer de mogelijkheid bieden om zo actiegericht mogelijk te communiceren over het onderwerp duurzame verlichting.</p>	Maand 11	<p>Resultaat: Flyer van de gemeente Deventer, gericht op de doelgroep, met korte omschrijving van de mogelijkheden van duurzame verlichting en duidelijke verwijzing naar website (van gemeente)</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pfl 16 uur
<p>2.5 Midterm evaluatie.</p> <p>Doelstelling: Het project bespreken aan de hand van de doelstellingen en zo nodig bijsturen voor de 2^e helft.</p>	Maand 7 of 8	<p>Resultaat: Indien nodig, bijsturing project om de gestelde doelen en resultaten te behalen voor einde looptijd.</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 2 uur • Spectrus 2 uur • Pfl 2 uur • Traxon 2 uur
<p>Fase 3: Intensive kennisoverdracht - Presenteren resultaten</p>		
<p>3.1 2 workshops voor alle belanghebbenden om resultaten te presenteren – indien mogelijk duo presentatie om Duurzame Verlichting in bredere context van energiebesparing te zetten.</p> <p>Doelstelling: Tenminste 30 personen van Deventer bedrijven, of uit de regio, zijn aanwezig bij een van de afsluitende workshops.</p>	Maand 11 en 12	<p>Resultaat: Verslag van de workshops (deelnemers, overzicht presentatie, foto's, reacties).</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 6 uur • Spectrus 9 uur • Pfl 6 uur • Traxon 6 uur • 400 euro voor huur catering van 2 workshops (MKB)
<p>3.2 1 workshop voor gemeente ambtenaren over: Wat zijn contactmomenten? Hoe stimuleer ik duurzame verlichting? En andere vragen.</p> <p>Doelstelling: Tenminste 10 Deventer ambtenaren zijn aanwezig bij de afsluitende workshop voor ambtenaren.</p>	Maand 11 of 12	<p>Resultaat: Verslag workshop (deelnemers, overzicht presentatie, foto's, reacties).</p> <p>Benodigde personele en materiële middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MKB 3 uur • Spectrus 4 uur • Pfl 4 uur • Traxon 4 uur

3.3 Goede overdracht project naar MKB Deventer. Doelstelling: MKB Deventer kan het project zelfstandig voortzetten als vast onderdeel van haar diensten aan leden.	Maand 12	Resultaat: MKB Deventer kan het project zelfstandig voorzetten als een dienst naar haar leden toe. Benodigde personele en materiële middelen: <ul style="list-style-type: none"> • MKB 4 uur • Pfl 8 uur
---	----------	---

XI Begroting

Hieronder vindt u de begroting uit Excel (ook als Excel file bijgevoegd). De begroting volgens de bijlage in het aanvraagformulier is bij het aanvraagformulier gevoegd.

Omschrijving activiteit	Partner	Uren	Uurtarief	Uurkosten	Overige kosten	Totaal
Fase 1: Opstart - Wervende communicatie						
<i>Kick Off met partners (incl. gemeente Deventer en parkmanagement Deventer)</i>	MKB	2	€ 75	€ 150		
Kick Off met partners	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
Kick Off met partners	Pfl	2	€ 125	€ 250		
Kick Off met partners	Traxon	2	€ 80	€ 160		
<i>Werven voor workshops en lichtplan (persbericht, MKB Deventer magazine, presentaties, nieuwsbrieven, etc.)</i>	MKB	32	€ 75	€ 2,400	€ 1,000	
Werven voor workshops en lichtplan	Spectrus	16	€ 80	€ 1,280		
Werven voor workshops en lichtplan	Pfl	16	€ 125	€ 2,000		
<i>2x (overdag en 's avonds) Workshop kantoren en bedrijfsruimtes, incl. vastgoedmanagers en pandeigenaren</i>	MKB	6	€ 75	€ 450		
2x (overdag en 's avonds) Workshop kantoren en bedrijfsruimtes	Spectrus	9	€ 80	€ 720	€ 2,000	
2x (overdag en 's avonds) Workshop kantoren en bedrijfsruimtes	Pfl	9	€ 125	€ 1,125		
2x (overdag en 's avonds) Workshop kantoren en bedrijfsruimtes	Traxon	6	€ 80	€ 480		
<i>2x (overdag en 's avonds) Workshop keten: installateurs, projectbureaus (totaalinrichters), architecten</i>	MKB	6	€ 75	€ 450		
2x (overdag en 's avonds) Workshop keten	Spectrus	9	€ 80	€ 720	€ 2,000	

2x (overdag en 's avonds) Workshop keten	Pfl	9	€ 125	€ 1,125		
2x (overdag en 's avonds) Workshop keten	Traxon	6	€ 80	€ 480		
Verslag workshops	Pfl	4	€ 125	€ 500		
Inventarisatie spanningsveld eigenaar/huurder	Pfl	2	€ 125	€ 250		
Inventarisatie spanningsveld eigenaar/huurder	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
<i>Ontwikkelen website (MKB Deventer host, link naar gemeente Deventer en partners)</i>	MKB	8	€ 75	€ 600	€ 240	
Ontwikkelen website	Pfl	8	€ 125	€ 1,000		
Ontwikkelen website	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
Wervende communicatie fase 1						
Subtotaal fase 1				€ 14,620	€ 5,240	€ 19,860
Fase 2: Uitvoering lichtplannen - Vastleggen resultaten						
Werven voor lichtplan (herinnering per post en email, nieuwsbrieven, MKB Deventer magazine, fysiek ronde maken op bedrijventerreinen)	MKB	10	€ 75	€ 750		
Werven voor lichtplan	Spectrus	4	€ 80	€ 320		
Werven voor lichtplan	Pfl	16	€ 125	€ 2,000		
± 15 lichtplannen maken	Spectrus	120	€ 80	€ 9,600		
± 15 lichtplannen maken	Traxon	26	€ 80	€ 2,080		
Subsidie ondersteuning	Spectrus	8	€ 80	€ 640		
Controleren lichtplannen	Pfl	24	€ 125	€ 3,000		
Lichtplannen						
Foto's voor en na maken van uitgevoerde projecten	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
<i>Business case schrijven van uitgevoerde projecten</i>	MKB	2	€ 75	€ 150		
Business case schrijven van uitgevoerde projecten	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
Business case schrijven van uitgevoerde projecten	Pfl	8	€ 125	€ 1,000		
<i>Inventarisatie gegevens (foto's, cijfers) overige business cases in gemeente Deventer (gerealiseerd buiten dit project)</i>	MKB	2	€ 75	€ 150		
Inventarisatie gegevens overige business cases in gemeente Deventer	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
Inventarisatie gegevens overige business cases in gemeente	Pfl	2	€ 125	€ 250		

Deventer						
Vastleggen resultaten						
<i>Benaderen relevante vakbladen (kantoorinrichting, magazijninrichting, facilitaire bladen, etc.)</i>	MKB	2	€ 75	€ 150		
Benaderen relevante vakbladen	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
Benaderen relevante vakbladen	Pfl	2	€ 125	€ 250		
MKB Deventer magazine - 4 artikelen	MKB	6	€ 75	€ 450	€ 2,000	
Updaten website met nieuwe business cases uit project	MKB	2	€ 75	€ 150		
Updaten website met nieuwe business cases uit project	Pfl	4	€ 125	€ 500		
<i>Geven van interviews/presentaties aan geïnteresseerde partijen</i>	MKB	8	€ 75	€ 600		
Geven van interviews/presentaties	Spectrus	8	€ 80	€ 640		
Geven van interviews/presentaties	Pfl	8	€ 125	€ 1,000		
Presenteren resultaten fase 2						
Ontwikkelen flyer en bijbehorende website voor gemeente Deventer (host gemeente)	Pfl	16	€ 125	€ 2,000		
Flyer gemeente Deventer						
<i>Midterm evaluatie met partners (incl. gemeente Deventer)</i>	MKB	2	€ 75	€ 150		
Midterm evaluatie met partners	Spectrus	2	€ 80	€ 160		
Midterm evaluatie met partners	Pfl	2	€ 125	€ 250		
Midterm evaluatie met partners	Traxon	2	€ 80	€ 160		
Midterm evaluatie						
Subtotaal fase 2				€ 27,040	€ 2,000	€ 29,040
Fase 3: Intensieve kennisoverdracht - Presenteren resultaten						
<i>2x (overdag en 's avonds) Workshop in uitgevoerd project (kantoor of bedrijfsruimte) - indien mogelijk duo presentatie (pilots parkmanagement Deventer: bedrijfsbrede energiebesparing)</i>	MKB	6	€ 75	€ 450	€ 400	
2x (overdag en 's avonds) Workshop in uitgevoerd	Spectrus	9	€ 80	€ 720		

Duurzame Verlichting Deventer – Kantoren en Bedrijfsruimtes

project (kantoor of bedrijfsruimte)						
2x (overdag en 's avonds)Workshop in uitgevoerd project (kantoor of bedrijfsruimte)	Pfl	9	€ 125	€ 1,125		
2x (overdag en 's avonds)Workshop in uitgevoerd project (kantoor of bedrijfsruimte)	Traxon	6	€ 80	€ 480		
<i>1x (overdag) Workshop voor Deventer gemeente ambtenaren (en eventueel ambtenaren van andere gemeenten) over: Wat zijn contactmomenten? Hoe stimuleer ik duurzame verlichting?</i>	MKB	3	€ 75	€ 225		
1x (overdag) Workshop voor Deventer gemeente ambtenaren	Spectrus	4	€ 80	€ 320		
1x (overdag) Workshop voor Deventer gemeente ambtenaren	Pfl	4	€ 125	€ 500		
1x (overdag) Workshop voor Deventer gemeente ambtenaren	Traxon	4	€ 80	€ 320		
Presenteren resultaten fase 3						
Overdracht project naar MKB Deventer	MKB	4	€ 75	€ 300		
Overdracht project naar MKB Deventer	Pfl	8	€ 125	€ 1,000		
Kennisoverdracht						
Projectaccountant	Pfl				€ 2,000	
Projectaccountant						
Subtotaal fase 3				€ 5,440	€ 2,400	€ 7,840
TOTAAL				€ 47,100	€ 9,640	€ 56,740

XII Financieringsplan

Hieronder vindt u het financieringsoverzicht uit Excel (ook als Excel file bijgevoegd). Het financieringsoverzicht volgens de bijlage in het aanvraagformulier is bij het aanvraagformulier gevoegd.

Financiering/eigen bijdrage	Partner	Uren	Uurtarief	Bijdragen uren	Overige bijdragen	Totaal
Eigen bijdrage (uren)	MKB	23.5	€ 75	€ 1,763		
MKB Deventer magazine - 5 artikelen	MKB				€ 2,500	
Wervingsmaterialen (drukkosten)	MKB				€ 500	
Catering 2 workshops fase 3	MKB				€ 400	
Hosting website	MKB				€ 240	
Eigen bijdrage (uren)	Spectrus	78	€ 80	€ 6,240		
Verhuur ruimte workshops + catering	Spectrus				€ 4,000	
Eigen bijdrage (uren)	Pfl	28	€ 125	€ 3,500		
Projectaccountant					€ 1,000	
Eigen bijdrage (uren)	Traxon	22	€ 80	€ 1,760		
Bijdrage voor lichtplannen (gemiddeld €100/lichtplan voor ± 15 lichtplannen)	-	15	€ 100	€ 1,500		
Bijdrage gemeente Deventer	-				€ 5,000	
TOTAAL	-	-	-	€ 14,763	€ 13,640	€ 28,403

XIII Gevraagd Subsidiebedrag

Voor de uitvoering van dit project wordt **28.338 euro** (50%) subsidie aangevraagd.